

Společnost pro evropský dialog, z.s. (SPED) ve spolupráci s Institutem české levice, z.ú. (IČL), s. a s podporou transform! europe EUPF

Nástin analýzy aktuální situace radikální levice v ČR v souvislosti s parlamentními volbami v roce 2021.

Praha, leden 2022

transform! europe je částečně financován z příspěvků Evropského parlamentu

Společnost pro evropský dialog (SPED) v úzké spolupráci s Institutem české levice (IČL) a s podporou transform! europe EUPF nadále sleduje českou levicovou scénu. Navazuje na rozsáhlou analýzu spojenou i s dílčím sociologickým šetřením z roku 2020 publikovanou na internetových stránkách IČL „*Politické chování příznivců radikální levice v ČR*“ (www.institutcl.cz). Závěry z tohoto dokumentu ukázaly potřebu se české levicové politické realitě nadále věnovat, a proto i v r. 2021 (i když v menším rozsahu) se v analýzách a šetřeních pokračovalo. Podzimní parlamentní volby v roce 2021 pak ukázaly, že je velmi důležité porozumět současné situaci a pokusit se formulovat některé závěry a doporučení na nejbližší období. Následující text se pokouší o shrnutí prvních podrobnějších výstupů s tím, že se bude dále pokračovat v jejich upřesňování.

Úvodem shrnutí základních faktů z parlamentních voleb:

Čísla:

- Volební účast – 65,43 % (předchozí volby 60,84 %), nejvyšší v hl. m. Praze 70,15 %. Nejvíce hlasů získala koalice SPOLU (ODS+KDU-ČSL+TOP09) 27,79 %, dále ANO 27,12 % (v 2017 - 29,64 %), Koalice Piráti+STAN 15,62 %, poslední parlamentní strana Hnutí SPD 9,56 % (2017 – 10,64 %). Mimo Poslaneckou sněmovnu zůstaly ČSSD 4,65 % (2017 – 7,27 %); Hnutí Přísaaha Roberta Šlachty 4,68 % (nová strana) a KSČM 3,60 % (2017 – 7,76 %).
- Podíl mandátů: nejvíce ANO 72 křesel (- 6křesel oproti 2017), Koalice SPOLU 71 % (největší zisk oproti 2017 KDU-ČSL 13 křesel), Koalice Piráti+STA (oproti 2017: STAN + 27 a Piráti – 18 křesel), SPD 20 křesel (-2 křesla).

Fakta:

- ve volbách „propadlo“ cca 1 milion hlasů (celkově hlasovalo 5,4 mil. voličů). Tyto hlasy obdržely strany a hnutí, které se do sněmovny nedostaly. Zde nejvíce hlasů „propadlo“ těmto volebním stranám: Přísaaha Roberta Šlachty – 251,6 tisíc (4,68 %), dále ČSSD – 250,4 tisíc hlasů (4,65 %), následuje KSČM – 193,8 tisíc (3,60 %). Obecně lze říci, že současné dvě vítězné koalice zaměřily svoji předvolební kampaň především na „boji proti Babišovi“. Daleko méně se zaměřovaly na klíčová politicko-společenská témata. Tento přístup přinesl nejvíce především uskupení SPOLU a v něm ODS. Mezi vítězi byla „poražena“ Pirátská strana, kdy v koalici získala pouze 4 křesla.
- Prohloubil se rozdíl mezi hlavní městem Praha a celou zbývající republikou. Praha volila výrazně odlišně oproti statním (13) volebním krajům. Zde zvítězila koalice SPOLU – 40 %, Piráti+STAN – 22,6 %, ANO – 17,5 %, SPD – 4,6 %, ČSSD – 4,0 %, KSČM – 2,1 %. Teritoriálně v 6 volebních krajích zvítězilo ANO, v 8 krajích koalice SPOLU.
- Procentuální propad hlasů pro ČSSD ve srovnání s minulými volbami byl 65 % úrovně r. 2017, u KSČM to bylo na 46,4 % stavu v r. 2017 (pro srovnání Die Linke v Německu – na 53,3 % předchozí úrovně).
- V žádném volebním okrese kraji nepřekročila ČSSD 10 % (nejvíce 8,6 %), KSČM nepřekročila 6,5 % (nejvíce 6,4 %; dalších 5 okresů dosáhlo více než 5 %, pod 1,5 % byl výsledek ve dvou pražských okresech). Ve volebních krajích ČSSD přesáhla 5% hranici ve 4 krajích (nejvíce 6,5 %), KSČM nepřekročila 5% hranici nikde (nejvíce 4,6 %). To pravděpodobně svědčí o tom, že ČSSD je v některých regionech v lepší „startovací pozici“ pro komunální volby. Tato situace se také

následně odrazila ve výsledku jejího sjezdu, kdy se do vedení dostali představitelé z lokální úrovně (hejtman, starosta apod.). U KSČM tato situace může potvrzovat, že za vniklou špatnou situaci nemohou primárně jednotliví reprezentanti strany v místech, či ve vedení, ale jde o daleko hlubší systémový problém. U jednotlivých okresů jejich volební výsledky nic nenaznačují, zda se jednalo o okresní stranickou organizaci, která pracuje aktivně, či o velmi pasivní „politicky umrtvenou“ strukturu. Ani výsledky v ústeckém kraji, kde byla 8 let „komunistická vláda“ nijak výrazněji nevybočily z republikového stavu. Poučením tedy je, že ani dobrá lokální politika (hejtman O. Bubeiček byl po celou dobu hodnocen v sociologických šetřeních v „lepší“ polovině hejtmanů) vůbec není zárukou dobrého volebního výsledku. Zvláště, když lokální aktivity nemají téměř žádný odraz v politickém marketinku strany. Ve volbách kandidovala i strana Levice (vznikla fúzí SDS s dalšími levicovými skupinami). Kandidovala ve 3 krajích a nikde nedosáhla na výsledek lepší než 0,04 %. Takže se nepodařilo ji prezentovat jako novou levicovou alternativu. Další nově vzniklé levicové subjekty (Budoucnost a Idealisté, spíše liberálně-levicového zaměření) v těchto volbách nekandidovaly. Zelení (někdy považovanými za levici) dosáhli na 0,99 %.

- Tyto velmi špatné výsledky všech levicových subjektů vedly k zásadním změnám ve vedení KSČM a ČSSD a kdy obě tyto stále dominantní strany na levicu intenzivně hledají cesty, jak tuto hlubokou krizi překonat. Volební výsledky také potvrdily, že ztrácí nejen „tradiční“ levicové strany, ale že voliči nereflektovali ani na nabídku „nové“ levicové politiky. Došlo k přesunu voličů, kteří volili v minulých volbách k jiným subjektům – k ANO 2011 odešlo cca 100 tisíc původních voličů KSČM a 80 tisíc voličů ČSSD. Z KSČM odešlo cca 60 tisíc původních voličů k SPD, zatímco ČSSD takto ztratila jen 20 tisíc hlasů. KSČM i ČSSD shodně přišly o 60 tisíc voličů, kteří se přesunuli do skupiny nevoličů. U KSČM přišlo cca 20 tisíc voličů od ANO, nejvíce pak z „nevoličů“ – 40 tisíc, a z většiny ostatních stran po cca 10 tisících (ČSSD, Piráti, STAN, ostatní strany). Hlasy pro ČSSD „přišly“ od ANO a KSČM po 20 tisících, 40 tisíc voličů přešlo z nevoličů a z většiny ostatních stran to bylo po 10 tisících hlasech. I preferenční hlasy u komunistických kandidátů ukazují, že není u voličů nějaká zvláštní poptávka ani po tradiční (revoluční a „komunistické“) politice, ale také, že nějaké „moderní levicové“ proudy také nebyly oceněny preferenčními hlasy. Z hlediska popularity jednotlivých osobností (tzv. preferenční hlasy) nejlepšího výsledku v absolutním počtu hlasů (za celý stát) dosáhl předseda STAN – V. Rakušan, A. Babiš (ANO) se umístil na 4. místě. Z levicových kandidátů se nejlépe umístila J. Maláčová (ČSSD) na 117. místě, dále předseda ČSSD J. Hamáček na 177. místě. Z kandidátů KSČM nejvíce preferenčních hlasů získal dosavadní předseda V. Filip (na 327. místě; 19,9 % hlasů z kandidátky), druhý v rámci KSČM byl J. Dolejš (431. místo; 16,7 % hlasů z kandidátky). I to dosvědčuje osobnostní vyprázdňenost levice a především KSČM.

První souhrnné poznatky (získané z činnosti pracovní skupiny SPED ve spolupráci s některými členy Akademické rady IČL):

V následující části se zpracovatelé pokoušeli odpovědět na následující otázky a naznačit určité závěry:

1. a) Jaký je současný podíl voličů tvořících voličské jádro levicových stran b) jaký je podíl těch, kteří by se mohli přiklonit k levicovým stranám?
2. Existují reální spojenci levice a kdo je tvoří?

3. Co nabídnout současným i příštím voličům, aby se levicové strany staly atraktivnější, než soupeři?
4. Jak komunikovat se skupinami pod 1 a 2?
5. Jak se vyhranit proti systému? Která témata preferovat v rámci vnitřně politických problémů a která v oblasti zahraniční politiky?
6. Z jakých konkrétních teoretických závěrů vycházet při přípravě klíčových programových témat?

1.

- a) Při pohledu na vývoj získaných hlasů bývalých parlamentních levicových stran v posledních dvou letech a jejich volebních výsledků z října 2021 je zřejmé, že dochází k úbytku sympatizantů (na současných 4,65 % u ČSSD a 3,6 % u KSČM). K hlavním diskutovaným důvodům úbytku patří následující poznatky (viz část 3). Přitom je faktem, že uplynulé volební období pro významnou část "levicového" elektorátu přineslo řadu pozitivních změn v jejich běžném životě a v jeho ekonomických podmínkách. U ČSSD může být dalším důvodem odchod členů (a samodeklarovaní příznivci) ze strany a odklonění se původních sympatizantů k jiným subjektům, opět především k ANO. U KSČM to nejspíš je přestárlost členské základny, tedy menší její volební účast, ale početnost členské základny KSČM hraje stále menší roli ve volebních výsledcích. Nejspíš stejně jako u ČSSD se část hlasů od sympatizantů "přelila" k ANO, kde očekává větší garanci naplnění svých požadavků a představ. Přesun voličů KSČM k SPD sehrál dost zásadní roli ve ztrátách, a pokud by k němu nedošlo, pak by volební výsledek byl téměř srovnatelný s ČSSD. Tady to lze připsat nav rub dlouhodobé nejasnosti KSČM ve vztahu ke takovým pojmům jako je vlastenectví, národní zájmy (jejich dialektický rozpor v chápání národní x internacionální a pod.), nacionalismus, vztah k problematice migrace a pod. V této oblasti KSČM jako politický subject situaci nezvládla ani v teoretické argumentaci, ani v politickém marketinku. ČSSD si v této oblasti udržela svoji (proevropskou) pozici, někteří její viditelní představitelé následně přešli např. do SPD, ale jako strana je brána jako spíše konzistentní a čitelný subjekt. Výzkum levicově smýšlejících občanů z podzimu 2020, který byl realizovaný za spolupráce IČL, Transform!europe a KSV ukázal, že i mezi levicově smýšlejícími platí, že ne všichni, kteří se hlásí k některé politické straně (či spíše k idejím spojovaných s touto stranou), by jí prostřednictvím voleb podpořili. Tehdy by se mezi levicově smýšlejícími voleb do Poslanecké sněmovny PČR zúčastnily přibližně dvě třetiny, (což je dlouhodobý trend). K volbě KSČM se hlásila o něco více než čtvrtina levicově smýšlejících k ČSSD asi pětina, k ANO necelá desetina. Volby ukázaly následující: levicově orientovaných je 8,8 % z toho více než čtvrtina (přihlášení se k volbě KSČM) je 2,3-2,4 % celkově. Levý střed tvoří cca 13 % populace, z toho pro KSČM přibližně 1,2-1,3 %. To v součtu není daleko od volební reality (3,6 %). Podle této úvahy lze říci, že KSČM získala pouze "své tradiční voliče". Do budoucna to ovšem znamená, že "není kde brát", nedojde-li ke změně přístupu. K typickým voličům ČSSD patří voliči mezi 45-59 let, z obcí do 5 000 obyvatel a z měst nad 100 000 obyvatel, s odborným vzděláním a se středním vzděláním s maturitou. Promítnutím výše uvedené úvahy pak ČSSD má přece jen větší tzv. volební potenciál. Typickými voliči KSČM se jeví 60letí a starší, se socialistickým světonázorem, pevně se hlásící k levici ("z přesvědčení"), z obcí do 5 000 obyvatel, vyučení a se středním vzděláním s maturitou. názorové a voličské stabilitě přispívá informovanost o politické situaci. Nejstarší generace je nejvíce informovaná a vnímá význam levoprávního politického dělení. Na druhou stranu generace 60+, která je již většinou mimo pracovní proces má postupně stále menší přehled o politicko-sociální realitě mezi mladšími skupinami a spíše se uzavírá do svých názorových "bublin". Ženy a mladší generace projevují menší zájem o politické informace, v rozdělení na levici a pravici a ve světonázorovém zaměření se méně orientují. Jsou více nerozhodní i případě voleb. Výsledkem všech těchto projevů chování je klesající ucelenost levicových postojů, resp. absence jejich některých složek. Tyto tendence se promítají v

šetření celé populace, které pravidelně realizuje CVVM. Z jeho výzkumů z období 2016-20120 vyplynul pokles levicově smýšlejících z 15 % obyvatel ČR 15letých a starších na 9 %. Pokud chce ČSSD působit v PS musí zdůrazňovat sociálnědemokratické přístupy. Pokud chce KSČM nadále aktivně působit na politické scéně, musí programově připomínat svojí levicovost a aktivně vysvětlovat její jednotlivé složky a získávat nový okruh sympatizantů. Při pohledu na vývoj získaných hlasů bývalých parlamentních levicových stran v posledních dvou letech a jejich volebních výsledků z října 2021 je zřejmé, že dochází k úbytku sympatizantů (na současných 4,65 % u ČSSD a 3,6 % u KSČM). K hlavním diskutovaným důvodům úbytku patří následující poznatky (viz část 3). Přitom je faktem, že uplynulé volební období pro významnou část "levicového" elektorátu přineslo řadu pozitivních změn v jejich běžném životě a v jeho ekonomických podmínkách. U ČSSD může být dalším důvodem odchod členů (a samodeklarovaní příznivci) ze strany a odklonění se původních sympatizantů k jiným subjektům, opět především k ANO. U KSČM to nejspíš je přestárlost členské základny, tedy manší její volební účast, ale početnost členské základny KSČM hraje stále menší roli ve volebních výsledcích. Nejspíš stejně jako u ČSSD se část hlasů od sympatizantů "přelila" k ANO, kde očekává větší garanci naplnění svých požadavků a představ. Přesun voličů KSČM k SPD sehrál dost zásadní roli ve ztrátách, a pokud by k němu nedošlo, pak by volební výsledek byl téměř srovnatelný s ČSSD. Tady to lze připsat nav rub dlouhodobé nejasnosti KSČM ve vztahu ke takovým pojmům jako je vlastenectví, národní zájmy (jejich dialektický rozpor v chápání národní x internacionální a pod.), nacionalismus, vztah k problematice migrace a pod. V této oblasti KSČM jako politický subject situaci nezvládla ani v teoretické argumentaci, ani v politickém marketinku. ČSSD si v této oblasti udržela svoji (proevropskou) pozici, někteří její viditelní představitelé následně přešli např. do SPD, ale jako strana je brána jako spíše konzistentní a čitelný subject. Výzkum levicově smýšlejících občanů z podzimu 2020, který byl realizovaný za spolupráce IČL, Transform!europe a KSV ukázal, že i mezi levicově smýšlejícími platí, že ne všichni, kteří se hlásí k některé politické straně (či spíše k idejím spojovaných s touto stranou), by jí prostřednictvím voleb podpořili. Tehdy by se mezi levicově smýšlejícími voleb do Poslanecké sněmovny PČR zúčastnily přibližně dvě třetiny, (což je dlouhodobý trend). K volbě KSČM se hlásila o něco více než čtvrtina levicově smýšlejících k ČSSD asi pětina, k ANO necelá desetina. Volby ukázaly následující: levicově orientovaných je 8,8 % z toho více než čtvrtina (přihlášení se k volbě KSČM) je 2,3-2,4 % celkově. Levý střed tvoří cca 13 % populace, z toho pro KSČM přibližně 1,2-1,3 %. To v součtu není daleko od volební reality (3,6 %). Podle této úvahy lze říci, že KSČM získala pouze "své tradiční voliče". Do budoucna to ovšem znamená, že "není kde brát", nedojde-li ke změně přístupu. K typickým voličům ČSSD patří voliči mezi 45-59 let, z obcí do 5 000 obyvatel a z měst nad 100 000 obyvatel, s odborným vzděláním a se středním vzděláním s maturitou. Promítnutím výše uvedené úvahy pak ČSSD má přece jen větší tzv. volební potenciál. Typickými voliči KSČM se jeví 60letí a starší, se socialistickým světonázorem, pevně se hlásící k levici ("z přesvědčení"), z obcí do 5 000 obyvatel, vyučení a se středním vzděláním s maturitou. názorové a voličské stabilitě přispívá informovanost o politické situaci. Nejstarší generace je nejvíce informovaná a vnímá význam levoprávního politického dělení. Na druhou stranu generace 60+, která je již většinou mimo pracovní proces má postupně stále menší přehled o politicko-sociální realitě mezi mladšími skupinami a spíše se uzavírá do svých názorových "bublin". Ženy a mladší generace projevují menší zájem o politické informace, v rozdělení na levici a pravici a ve světonázorovém zaměření se méně orientují. Jsou více nerozhodní i případně voleb. Výsledkem všech těchto projevů chování je klesající ucelenost levicových postojů, resp. absence jejich některých složek. Tyto tendence se promítají v šetření celé populace, které pravidelně realizuje CVVM. Z jeho výzkumů z období 2016-20120 vyplynul pokles levicově smýšlejících z 15 % obyvatel ČR 15letých a starších na 9 %. Pokud chce ČSSD působit v PS musí zdůrazňovat sociálnědemokratické přístupy. Pokud chce KSČM nadále aktivně působit na politické scéně, musí programově připomínat svojí levicovost a aktivně vysvětlovat její jednotlivé složky a získávat nový okruh sympatizantů.

b) Představitelé levicových stran pravděpodobně příliš nebrali v úvahu skutečnost, že většina levicových voličů (alespoň podle šetření KSV, IČL a SPED) má určité světonázorové a politické zakotvení. Při identifikaci světonázorové orientace levicově smýšlejících vychází najevo, že nejčastější je socialistický pohled na svět s více než třetinovým podílem a sociálnědemokratické stanovisko témež s třetinovým podílem. Desetina se hlásí liberalistickým, pragmatickým a jiným světonázorovým koncepcím a pětina nemá světonázorové zakotvení. Z celku levicově smýšlejících může KSČM socialistickými světonázorovými stanovisky počítat přibližně u třetiny, pro ČSSD z údajů vyplývá, že sociálnědemokratická stanoviska se objevují u další třetiny a třetina nemá v tomto směru na levicové myšlení žádné vazby. Je ale třeba mít na paměti, že celkový počet voličů, které identifikujeme jako levicově smýšlející, se dlouhodobě snižuje! Část potenciálně levicových voličů chce mít jen slušnou mzdu, aby uživila rodinu, měla jak zaplatit nájem/hypotéku. Ve své podstatě jsou hlavně spotřebitelsky orientovaní. Tato skupina levicově smýšlejících se o svých stranických preferencích rozhoduje od voleb k volbám. Výzkumy ukazují (i v rámci celé Evropy), že vliv na konkrétní volební chování má stále výrazněji politický marketink. Určitě hraje roli i to, že levice se vzdala svých tzv. klasických témat, kterými je orientace na pracující. Avšak z termínu „pracující“ se postupně stává prázdná floskule a řada z členů takto nazvané skupiny odmítá být do ní zařazována. „Boj o pracující“ je ovšem spíše stanoviskem členů nebo blízkých aktivistů k dané levicové politické straně, mnohdy bez jakéhokoliv reálného a realistického vyjádření o cestách, jak tento boj vyhrát. Také odbory (ty relevantní) se k těmto snahám prezentovaných radikálnělevicovými subjekty jsou velmi rezervované. Maximálně jsou ochotny (za určitých podmínek) kooperovat s ČSSD, nyní především s novým vedením. Širší veřejnost se spíše domnívá, že levicové subjekty v současnosti nemají reálnou sílu podstatné změny prosadit a spíše spoléhají na „moudré“ kapitalisty (jako je např. A. Babiš, ve světě B. Gates apod.), kteří mocí svého kapitálu jsou schopni (pokud budou chtít) dosáhnout pro ni daleko lepších výsledků. Dílčí poznatky s hovorů s lidmi ukazují, že není zanedbatelný poznatek o „přitažlivosti“ A. Babiše jako toho, kdo je jediný schopen zajistit změnu k lepšímu pro „bezmocné“. Nejspíše to byl jeden z důvodů výrazného přelivu původních voličů KSČM k ANO. Spolu se zastoupením levicově racionálního pohledu na svět je zajímavý i emocionální vztah lidí hlásících se k levici prostřednictvím subjektivního zařazení na škále levice-střed-pravice. Jednoznačný vztah k levici deklaruje 8,8 % (poslední výzkum - 2020, září). V tomto případě bychom mohli hovořit i o vyhraněné levici. Méně levicové zakotvení levý střed manifestuje 13,3 %. Politický střed zahrnuje 27,8 % (podrobněji viz výzkum 2020). Z dlouhodobého hlediska se sebeidentifikace k levici snižuje (viz zpráva z r. 2020). Je samozřejmě otázkou i to, jak je levice chápána. Při samoidentifikaci je vymezení levice relativně volné. Zajímavé poznatky o tzv. deklarativní a postojové levici ukazuje i průzkum MEDIAN na objednávku nadace R. Luxemburgové. Je sice mít k tomuto výzkumu mít různé kritické připomínky. Ale výsledky parlamentních voleb ukazují, že spíše potvrzují některé závěry ze zmíněného průzkumu – některé levicové postoje skutečně nenacházejí odraz ve volbě tradičních reprezentantů levice, naopak participují na výsledcích stran, které se řadí ke (liberálnímu) středu, kde nalézají dostatečné důvody, aby se volbou naplnila jejich afilace, k některým levicovým postojům. Zdá se, že poslední volby ukázaly, že postoje, které podle nějakého zatřídění jsou považovány za levicové se ve volebním výsledku volbou obecně uznávaných levicových subjektů realizují pouze „jádroví“ levicově se deklarující jednotlivci. Další přístup je i ten, že někteří komentátoři začali po volbách považovat za „levici“ i subjekty, které mnozí považují za středové, liberální, maximálně s určitými liberálně-levicovými tendencemi (např. Pirátská strana – viz některé komentáře v Právu, Al2armu a pod.) – což má postupně implementovat do společnosti myšlenku, že se vlastně nic neděje, protože i „levice“ je dostatečně zastoupena v parlamentu. Co způsobilo tento propad? Podrobněji je vývoj tohoto jevu analyzován ve zmíněné zprávě z r. 2020. Jde o vývoj, který má obdobný průběh i obsah v různých (západo) evropských zemích. Možná, že k tomuto propadu došlo po ekonomické krizi roku 2008. V reakci na tuto krizi (celoevropsky) levice neuspěla.

Připomeňme si např. likvidaci úspěšně se rozvíjejícího “řeckého” experimentu Syriza. Kapitalismus nepřipustil, aby byla přijata jakákoliv řešení, která by šla nad rámec liberálního kapitalismu. Obsobně lze hovořit i o dalších státech – Velké Británii (kde se relativně snadno podařilo odstranit z politického kolbiště Jeremyho Corbyna, který se jevil jako relevantní alternativa (v podstatě šlo o dobu A. Tsiprase). Česká radikální levice i její středolevá složka v tomto období neměla takovou politickou sílu, aby byla schopna prosadit podstatnější změnu kursu. Bohužel určitá poučení bylo možno např. vyčíst z analýzy D. Kunštáta o voličích KSČM (2011), avšak KSČM nebyla schopna zásadní změny (obsahové, organizační, technické i teoretické) akceptovat a implementovat, neboť její setrvačnost (od základních článků a nejvyšší) tuto změnu nepřipustila. Jde o stejný problém, který se vyskytl u řady dalších “tradičních” komunistických/socialistických stran v Evropě (např. Itálie, Francie). Zahraničně politická témata vč. otázek války a mísu byly součástí předvolební kampaně pouze částečně, popřípadě se profily jako témata „ruského vlivu“, popř. „čínský faktor“, což obojí sloužilo v základní konceptu antikomunismu. Občané sledující společenský vývoj viděli, že i v případech, kdy ČSSD spolu s KSČM “vládly” v krajích, že se v těchto regionech sociálně-ekonomická situace nijak nelišila od míst s “vládou” z opačného politického spektra. Fakticky to zrelativizoval i výsledek voleb (toto ovšem není jen český problém, obdobně se s tím setkávají i další evropské levicové strany). V ten samý moment nastoupil jako “antisystémový” element T. Okamura se svojí koncepcí. Tomu se podařilo odvést pozornost “protestních hlasů” od sociálně-ekonomických témat a jejich řešení na národní identitu a ohrožení, na “boj” s “nepřizpůsobivými” a pod. KSČM a následně i ČSSD pak zůstávali spíše “jádroví” členové a sympatizanti, kteří k tomu měli ideové důvody. KSČM si neuvědomovala, že přes rozsáhlou členskou základnu se mění ve quasi volební stranu, protože z objektivních důvodů se na konkrétních politických střetech podílela stále menší část členstva a aktivity (hlavním důvodem je věk a malé(!) “prosáknutí” strany do různých sociálních skupin kromě důchodců). Dnešní levice totiž chybí střetové téma, které by razila ve společnosti. Dnes se ideálně nabízí zestátnění energetiky, stabilizace klíčových dodavatelů atd. Je zde ovšem nebezpečí, že reálné výsledky v tomto úsilí mohou být dosti hubené, a to by pak vedlo další ztrátě politické prestiže takových subjektů, které by nebyly schopny dosáhnout byť třeba jen dílčích, ale viditelných výsledků. Je třeba mít pro tento nový přístup i odborníky s dostatečným odborným renomé a schopností komunikace s občany. To je daleko větší problém pro KSČM, než u ČSSD. Analýza jak světonázorové tak i politické orientace, projevující se jednotlivými myšlenkovými a emocionálními „odstíny“ naznačuje, že skupina levicově smýšlejících tvoří pestrou směsici postojově různorodých skupin. Tyto analýzy ovšem KSČM dlouhodobě neřešila a přehlížela. Není to náhoda. Poznatky ukazují, že světonázor a politická pozice je určitým způsobem propojena. Mezi lidmi hlásícími se ke krajní levice dominuje socialistický světonázor. Ve skupině méně levicově vyhraněných (s pozicí 2) převažuje rovněž socialistický světonázor, ale i sociálně demokratický je významně zastoupený. Mezi levicově zakotvenými, blízcími se k politickému středu je nejčastější sociálnědemokratický světonázor a v okruhu lidí hlásících se k politickému středu je převažující liberalistický světonázor. Pokud chtějí levicové strany rozšířit počty příznivců, musí zdůrazňovat své vlastní pohledy na řešení problémů a připomínat levicovost stanovisek. Stále větší roli ale hraje realizační schopnost k takovým řešením a jak je vnímána občanskou veřejností. A také (a mnohdy i dominantně), jak tyto názory je subjekt schopen “prodat” na politickém tržišti občanům.

2. Z doposud provedených analýz vyplývá, že ČSSD má vazby na ČMKOS a na Stranu zelených a má snahu spolupracovat s novými levicovými subjekty typu Budoucnost. Nové vedení ČSSD spolupráci s KSČM odmítá, není ovšem zcela jasné, jak se staví ke spolupráci na nižších stupních (v místech, krajích). V rámci naší společnosti působí i některé levicové společenské

organizace. K významnějším z nich patří: Odborové sdružení Čech, Moravy a Slezska, s těžištěm práce v základních odborových organizacích, Levicový klub žen s několika desítkami základních organizací, Klub českého pohraničí se základními celky ve všech krajích ČR a Komunistický svaz mládeže členěný na kluby. Protože se z celospolečenského hlediska jedná o marginální subjekty, je otázkou nakolik disponují tyto organizace schopností reálně politicky působit na běžné obyvatelstvo. Některé z těchto skupin ale mají daleko lepší schopnosti zapojovat se v místech do aktivistické práce mezi občany a komunikovat s nimi. Vedení KSČM by mělo zhodnotit jejich možnosti a prostor pro spolupráci a případnou efektivní a přesně zacílenou podporu.

3. Před volbami do PS PČR, na přelomu srpna a září 2021, sledoval CVVM image politických stran pohledem veřejnosti ČR. I tyto poznatky osvětlují situaci, jak bylo zmíněno výše. Tedy, jak jsou levicové politické subjekty hodnoceny veřejností.

Tabulka 1 Image ČSSD a KSČM ve srovnání s konkurenčními stranami v roce 2021 (v %)

A-je zárukou; N-není zárukou

	ČSSD		ANO		SPD		KSČM	
	A	N	A	N	A	N	A	N
Je zárukou demokratických poměrů	38	38	36	45	27	46	<u>16</u>	<u>60</u>
Je zárukou právního řádu a bezpečnosti občanů	39	33	34	45	26	43	<u>24</u>	<u>49</u>
Dokáže obhajovat zájmy ČR v zahraničí	26	49	43	38	27	42	<u>21</u>	<u>51</u>
Má výrazné politické osobnosti	41	42	66	23	49	32	<u>32</u>	<u>50</u>
Má ekonomický program umožňující hospodářský růst	30	44	41	38	28	37	<u>24</u>	<u>44</u>
Umožňuje rozvoj střední vrstvě	43	34	44	39	34	39	<u>21</u>	<u>46</u>
Podporuje rozvoj podnikatelské sféry	<u>18</u>	<u>54</u>	48	36	34	34	29	46
Svůj program zaměřuje na sociálně slabé	57	24	38	44	<u>26</u>	<u>45</u>	50	29
Dokáže se dobře starat o veřejné finance	<u>15</u>	<u>59</u>	28	55	15	51	18	55

(Dopočet do 100 % u každé dvojice údajů je odpověď neví) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

Z uvedených čtyř stran vyšlo nejlépe hnutí ANO, které z devíti zkoumaných parametrů získalo šest prvenství a ani jedno poslední místo. ČSSD získalo zbývající tři první místa a dvě poslední místa. SPD nezískalo ani jedno první místo, ale získalo jedno poslední místo. KSČM nezískalo ani jedno první místo, ale získalo šest posledních míst. Ze čtyř uvedených stran se dvě dostaly do PS PČR ve volbách 2021. Dalším problémem především pro KSČM je, že z dlouhodobého hlediska se pozitivnost hodnocení KSČM poněkud snižuje. Důvodů může být více, ale jedním z nich může být i to, že se od počátku minulého desetiletí změnil antikomunismus zaměřený především na KSČM od "tvrdých" forem spíše represivního charakteru (např. hledající cesty k zákazu strany) k "soft" antikomunismu, který spíše spočívá v ovlivňování myšlení a názorů občanů, v soustavném oslabování vnímání KSČM širší veřejností jako součásti standardní české politické struktury. Ze strany KSČM je obrana složitá, protože na řadu problémů ve společnosti nemá dostatek odborníků, kteří by mohli okamžitě reagovat, dávat fundovaná

stanoviska a zapojovat se do odborných diskusí. A v některých oblastech ani sama nemá svůj postoj ujasněn anebo se nestal součástí vnitřního přesvědčení jejích členů a příznivců. Např. v předvolebních diskusích (na různých úrovních) KSČM zaostávala většinou i za ČSSD v argumentaci i ve formě prezentace. Nemluvě o tom, že v další médiích (youtube, podcast a pod.) se neuplatnila téměř vůbec.

ČSSD se sice do PS ve volbách 2021 nedostala, ale v příštím období má na co navazovat z hlediska image strany na veřejnosti. KSČM by měla začít alespoň tím, že si formování image strany ve společnosti stanoví jako jeden z významných úkolů a bude na něm soustavně pracovat, dále vygeneruje výrazné politické osobnosti, které by byly schopny být rovnocenným partnerem osobnostem z jiných stran (na celostátní i regionální úrovni).

Další údaje vypovídají o tom, jak si vedly levicové strany, jak se vyvíjely jednotlivé stránky image ČSSD v čase v porovnání s KSČM. Ve všech uvedených směrech směrech (v tabulkách 2-10) byla ČSSD lépe hodnocena než KSČM.

Tabulka 2 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Je zárukou demokratických poměrů	10	13	15	17	20	21
ČSSD	48	57	59	49	42	38
KSČM	21	29	23	26	22	16

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

Nejčastěji byla KSČM pokládána za záruku demokratických poměrů v září 2013, tedy těsně před říjnovými volbami, v nichž dosáhla 14,91 % v PS PČR. Po krátkém kolísání došlo za poslední čtyři roky k poklesu o 10 procentních bodů, resp. za poslední rok o 6 procentních bodů.

Tabulka 3 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Je zárukou právního řádu a bezpečnosti občanů	10	13	15	17	20	21
ČSSD	41	52	54	43	42	34
KSČM	28	35	31	31	22	24

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

V roce 2013 pokládala více než třetina občanů KSČM za záruku právního řádu a bezpečnosti občanů. Po mírném poklesu od roku 2013 došlo za poslední čtyři roky k výraznějšímu propadu o 7 procentních bodů.

Tabulka 4 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Dokáže obhajovat zájmy ČR v zahraničí	10	13	15	17	20	21
ČSSD	39	50	52	38	35	26
KSČM	21	33	23	24	20	21

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

KSČM dokázala obhajovat zájmy ČR v zahraničí, podle veřejnosti, nejlépe v roce 2013, tehdy se takto vyslovila třetina občanů ČR. K výraznému poklesu došlo od roku 2013 do 2017 o 9 procentních bodů.

Tabulka 5 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Má výrazné politické osobnosti	10	13	15	17	20	21
ČSSD	59	60	63	38	44	41
KSČM	39	43	37	39	33	32

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

Nejčastěji hodnotili obyvatelé ČR KSČM jako stranu s výraznými politickými osobnostmi v roce 2013. Tehdy se v tomto duchu vyslovily více než dvě pětiny. Ještě do roku 2017 představoval pokles čtyř procentní. Za další čtyři roky se hodnocení v tomto směru snížilo o 7 procentních bodů.

Tabulka 6 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Má ekonomický program umožňující hospodářský růst	10	13	15	17	20	21
ČSSD	34	49	49	36	33	30
KSČM	19	30	24	29	21	24

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

Rovněž hodnocení ekonomického programu umožňujícího hospodářský růst bylo nejpříznivější v roce 2013, kdy se v tomto duchu vyslovila téměř třetina populace ČR. V roce 2017 bylo hodnocení prakticky stejné, od té doby však pokleslo o 5 procentních bodů.

Tabulka 7 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Umožňuje rozvoj střední vrstvě	10	13	15	17	20	21
ČSSD	52	62	57	52	47	43
KSČM	35	41	35	39	31	31

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

O tom, že program KSČM umožňuje rozvoj střední vrstvě se vyslovily v roce 2013 o něco více než dvě pětiny obyvatel ČR. V roce 2017 to bylo jen o málo nižší číslo, za čtyři roky došlo ke zhoršení v rozsahu 8 procentních bodů.

Tabulka 8 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Podporuje rozvoj podnikatelské sféry	10	13	15	17	20	21
ČSSD	33	42	42	34	36	29
KSČM	17	23	18	19	15	18

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

Podpora KSČM pro rozvoj podnikatelské sféry byla nejlépe hodnocena v roce 2013. Tehdy se kladně vyslovila téměř čtvrtina populace. K poklesu o 5 procentních bodů došlo v roce 2015. Od té doby hodnota zůstává prakticky na stejné úrovni.

Tabulka 9 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2010 -2021 (v %)

Svůj program zaměřuje na sociálně slabé	10	13	15	17	20	21
ČSSD	73	73	72	61	61	57
KSČM	66	66	59	57	57	50

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

V letech 2010 a 2013 byl program KSČM zaměřený na sociálně slabé nejlépe hodnocen. Kladně jej posuzovaly dvě třetiny populace. K výraznějšímu poklesu došlo už v roce 2017 o 9 procentních bodů a od roku 2020 o dalších 7 procentních bodů.

Tabulka 10 Hodnocení image ČSSD a KSČM v období 2013 -2021 (v %)

Dokáže se dobře starat o veřejné finance	13	15	17	20	21
ČSSD	31	32	24	22	15
KSČM	23	18	20	19	18

(Dopočet do 100 % u každého údaje jsou zbývající odpovědi) Zdroj CVVM srpen/září 2021.

Pohled na KSČM jako na dobrého hospodáře veřejných financí byl nejpříznivější v roce 2013, tehdy se pozitivně vyjádřila téměř čtvrtina populace. O dva roky později, v roce 2015 došlo k poklesu o 5 procentních bodů a kladné hodnocení zůstalo na stejné úrovni i v roce 2021.

4. Hodnocení devíti oblastí spojených s image politických stran v rámci české veřejnosti ukazuje na vesměs nejlepší hodnocení ČSSD v roce 2015. V následujícím roce 2016 byla ČSSD druhou nejúspěšnější stranou v krajských volbách. Pro KSČM byl z uvedeného období nejpříznivější rok 2013, kdy strana dosáhla ve volbách do PS třetího nejlepšího volebního výsledku po roce 1990. Rovněž se ukázalo se, že vstup ČSSD do vlády s ANO a tichá podpora této vlády ze strany KSČM nevylepší ani image ČSSD ani představy o možnostech KSČM v uvedených sférách, naopak zhoršila. Pokud se chtějí obě levicové strany zatraktivnit pro možné sympatizanty, musí představit svébytnou politickou strategii, se zdůrazněním socialnědemokratické orientace, resp. socialistického pohledu a levicovosti, odlišující se od politického směřování ANO a SPD. Protože není realistické uvážovat o nějaké širší společné levicové platformě, bude důležité dosáhnout toho, že občané budou rozumně rozdílnosti těchto (zatím) dominujících levicových subjektů a zabránit to v tzv. kanibalizaci (vzájemnému přetahování voličů) jako jedinému zdroji „nových“ hlasů. Z dnešního hlediska je (snad) možno vyjádřit to co je dominujícím levicovým stranám společné a v čem se odlišují. Stručně: KSČM = levicovost (důraz na solidaritu, sociálně apod.) + (demokratický); socialismus, tedy požadavek principiální systémové změny; ČSSD = levicovost + „lepší“ kapitalismus, tedy gradualistické vylepšování stávajícího systému (spíše prosystémový, i když kritický přístup). Velmi schématicky lze prohlásit, že v aktuální politice není principiální nesoulad, obě strany se ale rozcházejí ve svém strategickém cíli.

Komunikace pro skupiny sympatizantů 1 a 2 by měla mít velmi různorodé formy. Vedle tradiční a osvědčené osobní komunikace by se měly využívat dnes běžně používané formy prostřednictvím elektronických médií. Několik měsíců od říjnových voleb 2021 ukázalo na lepší možnosti přístupu představitelů ČSSD (což je ale dáno především výraznějším zastoupení představitelů ČSSD ve státních strukturách – senátoři, hejtman, radní a starostové významných míst apod.) do celostátně sledovaných médií, zatímco u představitelů KSČM jsou možnosti zcela minimální, proto by se měly maximálně využívat dostupné informační kanály jako YouTube, Facebook a další. Určitou pozornost získávají týdenní komentáře K. Konečné s názvem Bez obalu na YouTube (průměrná sledovanost je cca běžně okolo 5 tisíc sledujících, ale také až nízké desítky tisíc zhlédnutí). Ty, které zaujmou, se šíří dále přes emailovou komunikaci. Autorka používá k předkládaným informacím nezávislé informační zdroje, což působí důvěryhodně. Komentáře podobného typu z oblasti zahraniční politiky a k problematice konkrétních sociálně-ekonomických problémů, ale i k historickým tématům, či k teorii marxismu, by byly určitě obohacením informačních zdrojů pro příznivce levice. Kromě kritiky nedostatků by se měly objevovat i

pozitivní příklady. V tomto směru je na tom dlouhodobě daleko lépe ČSSD, popř. Masarykova demokratická akademie. Tento typ komunikace by měl být využitý i ve volební kampani ke komunálním volbám. Schopní reprezentanti by měli být vyškoleni k využití efektivních forem elektronické komunikace. Velký potenciál nabízejí sociální sítě. Je důležité, aby aspoň každých 14 dní byl ve veřejném prostoru banner FB, který se dá šířit po sítích, mailem. V této oblasti byla prostřednictvím AR IČL zahájena diskuse s příznivci levice např. z univerzitního prostředí a poznatky by měly být brzo zveřejněny v samostatném analytickém textu. I poznatky z posledních voleb ukazují, že odezvy na různé posty z FB mají slušnou odezvu a sdílení (hovoříme o m lých tisících). Pro KSČM se nabízí využití potenciálu Haló novin, avšak spojeného s jejich hlubokou transformací na mediální nástroj určený širší levicové čtenářské obci. To je spojeno i s řešením ekonomické udržitelnosti tohoto nástroje. SPED začal komunikovat se svými partnery v zahraničí, kde se podařilo tuto transformaci úspěšně realizovat (např. SRN – Neues Deutschland, měsíčník Volkstimme (Rakousko), případně i Francie nebo Polsko) Ty ale musí přijít s novými tématy, aby nebyly jen jakousi „hláskou“ troubou členů strany (stranický oběžník), ale musí zaujmout novými, moderními formami, které jsou čtenáři očekávány (např. investigací, širší přebírání levicových zahraničních zdrojů, změnou grafiky, formou – papír x web apod). Když se na stránkách HaNo objeví z času na čas něco zajímavého, nevšedního, co někdo dokáže objevit, tak o tom referují i jiná média a citují zdroj.

5. Jak ukázala analýza pod bodem 3, vládní spolupráce ČSSD s ANO a tichá podpora vlády nepřinesla KSČM uznání mezi jejími sympatizanty, naopak vyvolala úbytek jejich části a odchod k ANO. Pokud chtějí levicové strany opětovně získat více příznivců, musí najít cesty, jak se vyhraňovat vůči systému jednak pragmaticky, takticky, v podobě aktuálních reakcí na kauzy vlády, ale i strategicky, dlouhodobě, v duchu svých tradic. Zároveň dbát na zachování právního rámce, aby zbytečně nezadávaly impulsy pro „administrativní řešení“ existence KSČM. ČSSD se svojí orientací na vylepšování kapitalismu a KSČM distancováním se od systému, bez jakékoliv prvoplánové podoby, na základě prosazování zásadních, dlouhodobě platných požadavků. V obou levicových stranách se objevovaly skupiny, které v uplynulých čtyřech letech hovořily o podpoře oligarchy, bohužel však šlo o tvrzení, která se jen málokdy opírala o více, než jen obecná tvrzení. Dlouhodobé sledování např. předvolebních průzkumů, ukazuje se, že u obou stran (KSČM a ČSSD) došlo ke zlomu v předminulém funkčním období snemovny. Zdá se ale, že to u každé strany je z různého důvodu. V té době byla ČSSD ve vládní koalici (s ANO a KDU-ČSL) a ztráta před tehdejšími volbami byla nejspíše výsledkem Sobotkovy politiky (i vůči ANO). KSČM byla klasická opoziční strana a ani to nezabránilo ve výrazném poklesu v následujících volbách. Tato skutečnost se ale nestala objektem hlubší analýzy. V průběhu roku 2021 byla v rámci KSČM a jejich příznivců intenzivně diskutována „vazba na oligarchu“. Právě podpora A. Babiše je často uváděna jako příčina volebního propadu. Ale pokud by tato podpora bylo v nesouladu s voličskou základnou KSČM (tj. různě silně afileované voliče ke kandidátce KSČM), pak by neodešlo volit ANO tolik původních komunistických voličů (cca 100 tisíc), stejně jako těch, kdo opět volili KSČM. Je ale pravda, že uvnitř KSČM postupně narůstal podíl názoru, že podpora „oligarchy“ se nevyplatila. A pravděpodobně i před volbami převážil, ne však již u původních voličů KSČM. Rozhádánost uvnitř stran vedla jen k tomu, že se lidé od nich distancovali a nechápali jejich politiku.

Jedna z prioritních oblastí by se měla týkat pracovních a mzdových podmínek v průmyslu, kde je v rámci naší společnosti zaměstnáno stále velké množství pracovníků. Přesto tyto zaměstnanci patří mezi opomíjené skupiny a prosazování jejich práv je roztržštěné a nedostatečné. Lidé nastupují do továren, aby byli vyždímáni, pokud se jim to nelíbí, jsou přijímáni zahraniční dělníci. Odbory (je ovšem třeba si uvědomit, že odborová organizovanost v ČR je relativně nízká nedosahuje 15 % v průměru /je zajímavé, že konkrétní čísla není téměř možno z otevřených zdrojů získat/) usilují především o „blaho“ svých zaměstnanců. Politická

síla jednotlivých odborových svazů je rozdílná, avšak většinou se snaží držet si odstup od politických subjektů (přinejmenším formálně). Postavení pracovníků v průmyslu je možné zlepšit přijímáním určitých regulačních opatření, která jsou doposud odmítána a zlehčována. K nimž patří např. regulace činnosti pracovních agentur. V automobilkách, ale i na stavbách pracuje mnoho např. ukrajinských pracovníků, dopravovaných na pracoviště autobusy. Ve velké části menších továren za několik desetiletí nedošlo k podstatnějším modernizačním změnám. Po parlamentních volbách je ale schopnost tradičních levicových subjektů v této oblasti situaci reálně ovlivňovat velmi malá a tzv. „noví“ představitelé levice ve sněmovně, jak je chápou někteří komentátoři levicově-liberálního zaměření, v tomto směru zatím nic nedeclarovali.

Celkově by se měla v tomto i dalších směrech zvýraznit role státu. Nasvědčuje tomu i současná krize kolem distributorů energií, se svými dopady na domácnosti.

Klíčovým tématem jsou problémy spojené s fungováním globalizovaného kapitalismu, jenž exportuje svojí toxicitu, ať už v doslovné nebo symbolické sociální podobě, jinam, resp. problémy neřeší, ale přesouvá jinam. Odsunutí problémů sice momentálně vylepšuje naši situaci, resp. životní úroveň, ale dlouhodobě se vrací v podobě klimatické, migrační, surovinové a jiné krize. V tomto směru jsou ale představy levice v Evropě vč. ČR velmi vágní a (jak dosvědčuje i celková pozice radikální levice v jednotlivých státech) pro výraznější procento populace je nepovažuje za přesvědčivé.

6. Nejen česká, ale ani evropská levice nemá dnes vizi/utopii. Nedávné představy o zespolečnění ekonomiky, o změně formátu politického systému, směřující k silnější demokracii, byly v podstatě opuštěny všemi stranami, jako reakce na selhání konceptu reálného socialismu v Evropě (a SSSR). Konkrétní společenská a ekonomická praxe v bývalých socialistických zemích od koncepce marxistické vize odvrátila většinu potenciálních příznivců levice v Evropě (a také v ČR). Levicové strany mají možnost na svém „restartu“ s odstupem posuzovat společnost v letech 1948-1989 v její ambivaletnosti, zhodnotit historii budování socialismu ve své složitosti a odlišnosti jednotlivých desetiletí, padesátých, šedesátých, sedmdesátých a osmdesátých let. Mají příležitost navázat na tradice myšlenky demokratického socialismu, o níž se neúspěšně snažili Bohumír Šmeral nebo Alexander Dubček, začít s prosazováním demokratické kontroly ekonomické sféry a jejím podřízením společenským účelům. Takové myšlenkové snažení by určitě našlo, nebo mohlo najít odezvu mezi širší levicovou veřejností. Bohužel nejsou k dispozici relevantní sociologické výzkumy, které by toto tvrzení potvrdilo nebo naopak zpochybňovalo (existuje sice řada dílčích analýz o postoji občanů k předlistopadové realitě apod., ale to jen málo vypovídá, jak se i kladné hodnocení minulosti může projevit v konkrétním volebním chování ve prospěch levice). Úspěšné prosazení demokratických principů v ekonomice by mohlo být podpořeno využitím dvoustranné, resp. mnohostranné spolupráce s levicovými silami, se stejným nebo podobným programem např. v střeoevropském prostoru (na Slovensku, Rakousku). Své strategické i taktické zaměry by měla diskutovat s členskou základnou a spřízněnými levicovými organizacemi tak, aby vznikl program se širší podporou levicově smýšlející části populace ČR.

Nové strategické zaměření levicových stran by mělo respektovat i současný stav světa, kdy se hovoří o zásadních změnách, které přinesla pandemie Covid-19, o kolapsu civilizace, o počátku vymírání lidstva. Programové zásady pro další léta by měly vyjadřovat podporu takovému rozvoji společnosti, který bude zohledňovat snižování majetkových rozdílů mezi bohatými a chudými u nás, bude usilovat o zlepšování postavení pracujících, ale současně bude mít na mysli změnu hodnotového zaměření společnosti, ústup od neustálého zvyšování hrubého domácího produktu a obrát k zdravějšímu a kvalitnějšímu životu, bez všudypřítomného individualismu, stresu vyplývajícího z touhy po zisku, nových a nových

zážitcích, spojených s masovostí různých stránek života společnosti, zejména masovostí výroby a spotřeby. Místo další expanze lidské civilizace by mělo jít o postupné respektování stávajících podmínek a možností, vzhledem ke stavu přírody. Takové zaměření může (ale také nemusí) oslovit nové sympatizanty. Nejsou totiž k dispozici relevantní výzkumy, jak by různé sociální skupiny na tyto impulzy reagovaly. Mnohdy se opírají pouze o subjektivní názory jednotlivců.

Další poznatky:

- Došlo k očekávanému zemětřesení na levé straně politického spektra. Tento volební výsledek nebyl tak překvapující, pokud něco vyvolává emoce, pak je to spíš „kvantitativní“ stránka tohoto poklesu. Bohužel stále více se ukazuje, že jde o dlouhodobější a systémový problém levice, vč. ČSSD a KSČM, se kterým se ani jedna z relevantních stran nebyla schopna vypořádat. Ani nově vzniklé (vznikající) subjekty v tomto směru nepřinášejí kvalitativně odlišné myšlenky a koncepce (zatím jde spíše o jiné artikulování v podstatě liberálně levicových koncepcí).
- Ve složitější situaci je KSČM oproti ČSSD. Její voličské jádro je největší (cca 70 %), ale také věkově nejkonzistentnější – 65+ let. Bude téměř nadlidský výkon sladit představy tradičních a starších voličů s potřebou získat větší voličské kohorty u mladších ročníků (především okolo věku 50 let, případně mladší). Fakticky (což vyplývá z její členské základny) se KSČM stále více stává stranou seniorní generace zaměřená na formu „strany za životní jistoty pro tuto generaci“ (popř. je takto nezanedbatelnou částí veřejnosti takto chápat). Před levicí v ČR vyvstává otázka vztahu ke různým generacím. Z důvodu, že především KSČM má jen velmi omezenou znalost o tzv. Generaci X, Y a Z, bude potřebné se na analýzy těchto věkových kohort, které během dalších let „vytlačí“ dosavadní generační oporu KSČM (vzhledem k demografii) zaměřit. Zde lze s vysokou mírou pravděpodobnosti očekávat, že stávající přístupy (komunikace, sociálně-politické postoje apod.) nebudou adekvátně fungovat. Neschopnost najít jiné (efektivní) formy a metody politického působení budou mít za následek, že během několika let (méně než 10 let) tradiční politické formace typu ČSSD nebo KSČM budou výrazně marginalizovány. V současnosti ale není prokazatelné, že by vystupovaly do popředí jiné, nové formace levicového charakteru, které by byly schopny levice a její potřeby adekvátně reprezentovat.
- Prováděná analýza potvrdila, že problematika výrazných odlišností v mediální sféře svazaná se sociálním postavením i s generačními charakteristikami je záležitostí, které musí každý levicový subjekt věnovat pozornost, rozumět mu a být schopen uplatnit v politické praxi. Zpracovatelé této analýzy předpokládají, že se tomuto jevu se budou samostatně věnovat v další etapě. Jedná se především o elektronická média (internet, streamování, podesty apod.).
- Je reálná možnost štěpení obou tradičních levicových stran – ČSSD a KSČM. Formálně k tomu měla blíže ČSSD, její nedávný sjezd, alespoň formálně tuto záležitost (vy)řešil. Nepřehlednější situace je v KSČM, kde říjnový volební sjezd sice provedl podstatné personální změny (ale pouze na nejvyšší úrovni, nižší články na tento proces teprve čekají v průběhu jara 2022), ale programový (případný) střet je očekáván až na sjezdu strany v květnu 2022. Tam se ukáže, jak silné jsou jednotlivé vnitřní názorové frakce s mnohými velkými vzájemnými diametrálně odlišnými postoji (daných programovými rozdílnostmi, ale i osobními animozitami).
- Obě strany budou mít velký úkol i zachování funkčnosti stran při podstatně omezenějších finančních zdrojích.

- Nové levicové subjekty v těchto volbách nezískaly žádnou viditelnou „výhodu“, která by k nim automaticky směřovala podporu stávajících voličů tradiční levice. Velmi (zatím) postrádají finanční i personální zázemí. Jejich „tváře“ jsou velmi málo viditelné a zdají se málo atraktivní pro statisíce potřebných levicových voličů.
- Z hlediska popularity kandidátů je v podstatně lepší situaci stávající ČSSD, neboť má více osobností (v obou svých vnitřních „táborech“) viditelných osobností (i věkově přijatelných pro střední generaci). U KSČM ani preferenční hlasy nevyčlenily výrazné (a nové) osobnosti, které by mohly být základem pro formování nového stranického vedení. Nové vedení má na řešení tohoto problému relativně málo času a málo alespoň potenciálních osobností s určitou občanskou reputací i mimo „stranickou bublinu“.
- KSČM stále stojí před nejdůležitějším a nutným krokem, převést stranu z „konfederace“ relativně mocných okresních organizací na stranu výrazně více reflektující představy jejích příznivců a potenciální voličské základny. Obdobně to bude i u ČSSD, ale tam se zdá, že to nebude takový kontroverzní a bolestivý proces.
- Dlouhodobě je diskutován pohled na socialistickou minulost, avšak spíše z pohledu jeho role v „antikomunismu“. Daleko méně se hovoří o zhodnocení společenských trendů v období reálného socialismu, i když v odborné literatuře toto není tolik opomíjeno. V těchto pohledech se samozřejmě rozcházení ČSSD a KSČM, ale ne vždy antagonisticky. Řadu sociálně ekonomických jevů tzv. reálného socialismu je oceňováno. A některé z nich jsou inspirativní i pro současné problémy. V rámci KSČM by bylo potřeba v budoucnosti spíše věnovat pozornost analýze konkrétních jevů, než boje o „obranu socialismu“.
- Česká levice stojí před otázkou jak dál. Asi pro začátek by bylo důležité, aby odložila vzájemné boje a konflikty uvnitř levice a hledala alespoň minimální platformu pro kooperaci, i když zatím spíše jen nad konkrétními problémy a otázkami.

Stručné shrnutí a doporučení:

- Poslední parlamentní volby a jejich závažné negativní výsledky pro českou levicovou část společnosti ukázaly na dlouhodobě narůstající problémy a trendy, které byly v minulosti nezachyceny nebo podceněny. Nelze najít jednotlivý důvod, který by tento propad zapříčinil. Jde o multifaktorový vliv, kdy je obtížně určit relevanci a váhu jednotlivých faktorů. Pokud se ale nebude tato skutečnost podrobněji analyzovat, může to vést k přijetí opatření, která nebudou dostatečně efektivní, aby zajistila zvýšení vlivu levice (radikální i umírněné) na společensko ekonomický vývoj ČR.
- Pro (zatím) relevantní levicové strany vyvstávají různě formulované krátkodobé a střednědobé úkoly. Pro KSČM půjde především o: - artikulování dlouhodobých trendů české společnosti vč. období socialismu jako východisko do budoucnosti; - redefinovat cíl snažení radikálně levicové struktury, redefinovat tento cíl, např. oživením koncepce demokratického socialismu (v původním chápání jako společenské transformace v duchu K. Marxe); - podílet se na změně paradigmatu současného světa. Zahrnout do svých koncepcí „klima“, změny spotřebního způsobu života, nové faktory realizace

demokratických principů společnosti, transformace společnosti po covidu (který se stal určitým katalyzátorem potřeby těchto změn), rozpor mezi chudobou a bohatstvím ve světě atd. Jen nalezení odpovědí a svých představ, jak na tyto požadavky doby reagovat, ze strany KSČM (a samozřejmě i dalších levicových subjektů) umožní zapojit se do celospolečenské debaty a získání relevantní pozice, ze které bude možné společenské procesy efektivně ovlivňovat.

- Z dosavadních výsledků analýzy vyplývá potřeba podstatně hlouběji se věnovat některým problémům a jevům. To by mělo být obsahem dalších (dílčích) analýz. Půjde především o problematiku jednotlivých generací a jejich vztahu k levicovým koncepcím. Dále pak o zásadní změně v komunikačních kanálech ve společnosti – role různých médií a jejich dopadu na jednotlivé sociální věkové skupiny.
- Pro rok 2022 se ukazuje, že v nadcházejících volbách pro žádnou z levicových stran a hnutí není pravděpodobné podstatné vylepšení předchozího výsledku (z parlamentních) voleb. To neznamená, že místně k takovému pozitivnímu vývoji nemůže dojít. Uplynulé týdny také ukázaly, že proces jakéhosi „sjednocování levice“ před komunálními volbami je stále spíše fikcí. Daleko pravděpodobnější je přetrvávající fragmentace a z toho vyplývající i rozdrobenost kandidátek (popř. umístění několika „levičáků“ na centristické kandidátky bez jejich následujícího reálného politického vlivu v zastupitelstvech).